

Werk van Nederlandse architecten 2012

Works of Dutch architects 2012

de Architect



Nieuw leven voor geschiedenis

Interieurarchitect spin in het web bij herbestemming

Transformatie is van alle tijden, maar nu de beschikbare ruimte in Nederland afneemt en nieuwbouw door de crisis vrijwel stil ligt, wordt hergebruik een aantrekkelijker optie. Herbestemming en renovatie kunnen economische, technische en cultureel duurzame oplossingen bieden voor actuele problemen. Uitdaging voor de ontwerper in deze opgave is een nieuwe waarde toe te voegen, zonder de persoonlijkheid van het bestaande gebouw aan te tasten. Waar vroeger oud en nieuw als contrasterende elementen tegenover elkaar stonden, worden verleden en heden nu met elkaar verbonden in een ontwerp.

De afgelopen jaren nam de belangstelling voor herbestemming en renovatie als ontwerpogave flink toe. De rijksoverheid noemt in de meest recente architectuurnota 'Een cultuur van ontwerpen 2009-2012' herbestemming en herontwikkeling als een van de speerpunten in het beleid. Dit sluit aan bij enkele maatschappelijke ontwikkelingen die de laatste jaren van grote invloed zijn op het publieke debat. Zo is het herbestemmen van bestaande gebouwen een efficiënte manier om met natuurlijke hulpbronnen om te gaan en vindt deze opgave gemakkelijk een plaats in het duurzaamheidsdebat. Er is simpelweg minder materiaal en energie nodig om een gebouw te behouden en te transformeren, dan om het te slopen en een nieuw gebouw te ontwikkelen.

Identiteitsdrager en hefboom

Daarnaast dragen hergebruik en renovatie bij aan de ontwikkeling en het behoud van lokale identiteit. Dit sluit aan bij de groeiende belangstelling voor cultureel erfgoed. Karakteristieke gebouwen spelen hierin een verbindende rol, omdat zij als een identiteitsdrager voor wijken en buurten kunnen dienen.

Ten slotte dient herbestemming ook een maatschappelijk doel. Herbestemming voorkomt leegstand en het ontegenzeggelijk daarmee verbonden verval. Herbestemming van beeldbepalende gebouwen kan zelfs als hefboomproject dienen voor de herontwikkeling en structurele verbetering van omliggende gebieden.

Aanpassen en behouden

Voor ontwerpers ligt hier een grote uitdaging. Het huidige hergebruik richt zich op de concrete, voelbare geschiedenis van de stad. Inzet is de wens tot transformatie en culturele expressie te combineren met het vastleggen van een zekere historische continuïteit.

Randvoorwaarden voor succesvol hergebruik zijn authenticiteit en architectonische kwaliteit. De geschiedenis van een gebouw moet immers op elegante en inhoudelijke wijze worden verteld.

De complexiteit van herbestemmen ligt besloten in het feit dat de meeste beeldbepalende gebouwen vaak ontworpen zijn voor een specifieke functie, waardoor ze ingrijpend moeten worden veranderd om een nieuwe functie te herbergen. Tegelijkertijd dient een te herbestemmen pand ook aangepast te worden aan de huidige regelgeving. Het risico bestaat dat juist deze aanpassingen op gespannen voet staan met de bijzondere karakteristieken van het gebouw.

Intervention, insertion of installation

Wanneer het gebruik van een gebouw gedurende de gehele levensduur wordt bekeken, is aan deze gelaagdheid een nieuwe, 21ste-eeuwse laag toe te voegen, zonder dat deze nieuwe condities afbreuk doen aan het bestaande. De ontwerptools van interieurarchitecten zijn bij uitstek geschikt voor herbestemmingsopgaven, omdat zij zich per definitie verhouden tot een omgeving die al voorhanden is.

Interieurarchitecten hanteren verschillende strategieën in hun ontwerpen, van 'intervention' (een bestaand gebouw is dusdanig met de architectonische ingreep verweven, dat deze niet meer los van elkaar kunnen bestaan), 'insertion' (een nieuw, autonoom object wordt vrijwel onafhankelijk ingevoegd) tot 'installation', als een gebouw bestaat uit een verzameling van semi-onafhankelijke delen, zowel oud als nieuw.

Interieurarchitect spin in het web

De opgave verschuift hiermee van de aansluiting van drager op inbouw naar de raakvlakken tussen interieur, techniek en installaties. De expertise van de interieurarchitect breidt zich zo uit. In de integratie van constructieve ingrepen en bouwfysische maatregelen in het interieurontwerp kan hij een leidende rol spelen. Herbestemming van gebouwen vereist een krachtige reflectie op nieuwe vormen van ruimtelijkheid en atmosfeer. (Interieur)architecten zouden ruimtes moeten maken die de gebruikers omarmen. Het interieur is daarmee een weerspiegeling van de activiteiten die zich hierin afspelen en die voortdurend veranderen. Interieurarchitectuur vereist dus geen afscheidingen en hekken, maar in de eerste plaats creatieve ontwerpers.

Marit Overbeek

